

CENTENARUL COMUNEI DIN PARIS

poeme de
PAUL VERLAINE

învinșii

Lui Louis-Xavier de Ricard

I

Triumfătoare-i viața... Ești mort, scump ideal!
Și, iată, bucuria strigând-o-n vînt, hirust,
Strivește, beat, și mușcă izbînditorul cal
Pe-ai noștri frați ce, baremi cu grație-au căzut.

Noi, supraviețuind prin infringere, vai, noi,
Cu gleznele strivite, ochi tulburi, capul greu,
Sătui și storși de vlagă, toți sînge și noroi,
Înăbușind surd plînsul, în lung convoi, mereu,

Tot mergem, pradă serii și drumului de ciine,
La fel ca ucigașii sau liftele infame,
Toți bieți orfani și văduvi, fără copii și miine,
În licăr de pădure familiară-n flame.

O, dacă soarta ni s-a-implinit, dacă — în fine —
Speranța-i spulberată și-nfrîngerea-i măsura,
Și dacă-n van este sforțarea spre mai bine,
Și dacă-n suflet stînsă ne e pină și ura, —

Ne mai rămîne numai — cum noaptea nu-i
departe —

Nădejdi de funeralii rizibile-ngropînd,
Să fim lăsați a merge obscuri, tăcuți în moarte,
Cum mor învinșii unui război suprem și sfînt.

II

Palpită un licăr, pal licăr în zare
Și-o pală-nghetață, cînd toate presînt,
Viu fremătă se iscă în flori și-n frunzare...
Sînt zorii! Renaștem sub rece alînt.

Arama în roz Răsăritul și-o schimbă...
Pier stele... Azuru-i de aur... E ora
Ce-o spune precis a cocoului limbă,
Spre cer cînd țîșnesc rîndunici: E-auroa!

Viu soare, orbînd... Dimineață-i, deplin...
Prieten, prin ea bucuria revine,
Lovind în somn greu și-n oribil festin
De păsări de pradă, de pradă jivine.

Minune!... În inimi tresălată fiori,
Iscîndu-ne scîpîte din cuirase
Și dor de-a muri, cum frumos e să mori,
Cu ura, mîndria străvechilor rase,

Sculați! O, sculați! O, sculați! Haideți! Sus!
Tînjeala, rușinea, sfîrșească-se cînd
Tot sîngele nostru, fierbînd nesupus,
În virfuri de săbii se vrea fumegînd!

III

În beznele din temniți înfrînții, mulți la
număr
Și-au spus: „Ne-au strîns în lanțuri, dar
tot nu ne doboară
Cît lanțurile grele ne-apasă greu pe umăr,
Ne fierbe-n vine încă a singelui comoară.

Ni-s ochii veșnic ageri, veghind, pindari, de după
Acele frunți sub care și creierul stîngher
Gîndește... De s-o cere să muște sau să rupă,
Avem iuți brațe încă și dure făci de fier...

Ne-au pus în lanțuri, însă făcîc e orice lanț
Și să lovească... Pila ascunsă stă să-l roadă.
Cînd straja-i dezarmată și-nvingătoru-n dant,
Au timp și evadații să scape de corvoadă”.

Și iar purcede lupta... Izbînditoare, poate,
Necruțătoare însă — triumf neînduplecat!
Și, cum doar Dreptul fi-va stăpînul peste toate,
Ea lupta cea din urmă va fi, cu-adevărat!

IV

Căci, în ciuda visărilor mistice, sînt
Morții — morți, datorîa cînd fierul și-o face:
Nu-s nici vremile epice stafii în vînt,
Călărînd cai spectrali, sub cer negru, dibace.

Da, un mit e Roland, iapa lui e un mit —
Sensul lor ne tot scapă, ne cere sforțare,
Timp pierdut în zadar — și grozav ați greșit,
Mai privind înspre noi cu nădejdi de-ndurare.

Dacă soarta-i cu noi, miinile-astea pierzarea
Vă vor fi... Implora-veți iertările noastre,
Precum cere dreptatea și-apoi răzbuunarea
Și nevoia de-un miine lipsit de dezastră.

Glia seacă sorbi-va în ficie acru,
Îndelung, din al vostru murdar val de sînge.
Va sui înspre nouri, ca plăcut abur acru,
Și-mprejur tiv de purpură le va răsfrînge.

Cîinii, lupii, mari păsări de pradă — și hide,
Vor lăsa din voi oase, foind în a trupului borți.
Veseli noi, turburați de nimica, vom ride,
Învățîndu-vă morții că-s pururi doar morți.

În românește de Aurel COVACI

MIHU VULCĂNESCU:
„Casă română”

HENRI MICHAUX

„Spațiul dinlăuntru”

CRONICA
TRADUCERILOR
de Laurentiu Ulici

În poezia franceză a secolului nostru Henri Michaux face figură de baudelairian trecut prin experiența socială, psihologică și etică a unei epoci în care predomină, în toate aceste privințe, inconsistența și relativitatea. Inadaptarea la mascarada existențială se traduce la el printr-o interpretare violentă a realului, pe care unii au numit-o radicalism, iar la originea ei stă imaginea lumii ca labirint fără sfîrșit, sentimentul cercului vicios care cuprinde, deopotrivă, cel mai mărunt act și cel mai înalt gînd, așa zice chiar o conștiință a vidului și a nonsensului: „Închisoarea dă în altă-nchisoare / Culoarul în alt culoar / Cel care crede că pinza vieții desăfoară / Nu desăfoară nimic / Nimic nu duce nicăieri / Secolele înseși trăiesc sub pămînt”. Atitudine clară de scepticism crescut pe un fond psihic a cărui principală caracteristică pare să fie intoleranța. Poezia e gîndită ca mijloc de scoatere a sufletului din deriva înșingurării reci și a intoleranței. Metafora Icebergului ascunde la un loc cu o încercare de autoportret dorința de a renunța la el, neapăsă, e drept, dar prezentă suficient de activ în „tonul” poemelor: „Iceberguri, Iceberguri, Solitare deșarte, țări/zăvorite, distanțe și țări vermuială. Părinți ai insulelor/părinți ai izvoarelor, cît vă contemplați, cît îmi sînteți de aproape”. Gestul sceptic („chiar de-îadevărat, tot minciună este”) cheamă chiar el pactul cu intoleranța („să scrii mai degrabă pentru a scurt-circuita”) și sfîrșește elogiînd dinamismul ermetic și plin de surprize al demoniacului („Cine și-a alungat demonii, ne plictisește cu ingerii”). Într-o primă fază, poezia e refuzul împăcării cu ordinea existentă, oricare ar fi aceasta, conform primeia dintre cele trei axiome de mai sus; în faza următoare ea e negura ordinei, deci o poziție activă față de aceasta, nu indiferență, de unde și aspectul violent al discursului liric; în sfîrșit, o a treia fază presupune intrarea poeziei în spațiul misterios al imaginației și al inefabilului, în ceea ce poetul însuși numește foarte inspirat „departele lăuntric”. Interesant este că dacă la începutul activității poetice a lui Henri Michaux cele trei faze se succed într-o relativă independență una de alta, în ultima parte a acesteia ele stau în desăvîrșită concomitență. Arta sa poetică e fundamentată pe recunoașterea priorității semnificației asupra semnului, a sensului comunicării asupra limbajului. Nici o clipă, chiar atunci cînd rigorile sintaxei par a fi abandonate, cînd versul liber pare să-și permită o prea mare libertate apropiindu-se de modelele avangardei postdaiste, Michaux nu se lasă prins în dansul pur și gratuit al cuvîntelor de dragul cuvîntelor, ci urmărește, cu o sinceritate impresionantă, instaurarea unei corespondențe intransigente între dinamica sufletului său și reflexul ei în frazeologia poetică. Foarte exactă,

în acest sens, una dintre propozițiile lui Vasile Nicolescu, prefăcătorul și traducătorul poemelor lui Michaux: „Dezarticulat, sau numai aparent dezarticulat, sîrînd peste rigorile sintaxei, neglijînd cu convingere legile prozodice tradiționale, versul lui Michaux are o dată cu limpiditatea și austeritatea unei sentințe antice, o tresărire adîndă, ceva de șoaptă oraculară, de ecou care din cauza tensiunii primordiale și-a depășit parcă spațiul natural de rezonanță și umblă straniu și impersonal, copleșindu-te din toate părțile, deodată”. Faptul că ura, dezgustul și violența sînt așa de frecvente în toată poezia lui nu trebuie să ne înșele; poetul nu e un revoltat ereditar, un profesionist al inadapării și al revoltei; toate acestea sînt le el forme de luptă lăuntrică, expresii ale unui spirit, în fond sceptic, ce nu reușește să se împace cu sine. Într-un poem sugestiv intitulat Sint gong e descîrnată, aproape prozaic, această stare psihologică particulară care face ca o structură sceptică și „moale” să recurgă, spre a se exterioriza, la expresii ce-i sînt antinomice: „În cîntecul miniei mele e un ou/Și-n oul acesta e mama, tatăl și copiii mei./Și-n acest tot e bucurie și tristețe laolaltă și viață./Năprasnice iurtuni ce m-ați salvat./Tu soare minunat ce drumul mi-ai tăiat./Există ură în mine, puternică străveche./ Și pentru frumusețe vede-vom mai tîrziu./Ajuns-am să îi dur lărimă cu lărimă./Dacă s-ar ști ce moale am rămas în adînc./ Gong sînt și vală și cînt înzăpezit./Sîngur o spun și sînt sigur de asta”.

Concomitența celor trei faze de lirism în a doua jumătate a activității poetului francez a dat poeziei sale o coloratură aparte, caracterizată mai ales prin discreție și mister. Începînd cu în țara magiei(1941) sentimentul principal al poeziei devine tristețea; o tristețe însă ce nu decade la condiția ei vulgară: lamentația, ci se menține tot timpul într-un fel de plutire blîndă, mai mult înșinuată decît strigată cu glas tare. Capacitatea de a semnifica, de a „vorbi”, a tăcerii ia locul vorbirii propriu-zise și zgomotului; e, aceasta, un alt fel de a spune că marea mișcare este aceea, neauzită, din sufletul poetului, un alt fel de a numi „departele lăuntric”: „În muzica mea-i multă tăcere./Tăcere mai ales./Tăcere înainte de orice care trebuie să-și afle locul./Tăcerea-i glasul meu, umbra mea, cheia...boală/care sugere din mine fără să mă golească vreodată./Care se-ntinde, se desface, mă bea, mă consumă./Marea mea lipitoare doarme în mine”.

Cîteva cuvinte, acum, despre versiunea românească a poemelor lui Henri Michaux. Autorul ei, Vasile Nicolescu, avea de trecut peste o piedică foarte serioasă încă de la început: poezia lui Michaux e greu traducibilă, sintactic și semantic desigur. Problema, pentru traducător, era de a intra în adîncul poeziei și de a și-o asuma, pentru ca, asimilînd-o exact, să poată reveni la suprafață în cuvintele unei alte limbi. Este ceea ce, practic, Vasile Nicolescu a și făcut. Să nu uităm, apoi, că, fiind o ediție bilingvă, antologia din Michaux pune permanent în fața cititorului textul original și textul tradus, fapt care, cunoscut fiind de traducător, l-a obligat să-și cenzureze imaginația, încercînd deci să împace spiritul poeziei cu litera ei. Ceea ce, încă o dată, Vasile Nicolescu a făcut.

MIHU VULCĂNESCU: „Peisaj în Chianti”

Vă vedea lumina tiparului, în această primăvară, cel de al doilea volum din „Memoriile speranței” scris de generalul Charles de Gaulle. Lăsat neferminat prin moartea fostului președinte al Franței, acest al doilea volum nu va cuprinde decît două capitole și va purta titlul „L'Effort, 1962...”. Un prim tiraj, anunțat de domnul Marcel Jullian, directorul general al Editurii Plon unde va apărea cartea, este stabilit să ajungă la cifra record de cinci sute de mii de exemplare.

S-a stîns din viață la Leningrad, în vîrstă de optzeci de ani, criticul și filozoful sovietic Victor Jurmunki, membru al Academiei de Științe a Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, autorul cunoscutei „Istoriei a poemului romantic” și al unor numeroase studii asupra unor scriitori romantici ruși și străini, printre care Goethe, Byron etc.

Doă au fost marile succese de public pe scenele franceze în anul care a trecut, primul fiind piesa lui Jean Anouilh „Ne réveillez pas, Madame”, celălalt comedia „Hadrien VII” de Frederik Rolfe. Și dacă la cea dintîi sufletul spectacolului l-a constituit François Périer, printr-un joc variat și plin de nuanțe, celei de a doua visătorul și inspiratul dintotdeauna Claude Rich a încercat să a reușit să-i dea alura unei tragi-comedii de o profundă introspecție.

Parisul nu mai este centrul cultural al Franței? Așa s-ar părea după tendințele de activizare a vieții spirituale inițiate de o seamă de orașe provinciale franceze. Astfel Be-

PRESA STRAINĂ

sançonul a anunțat că va găzdui cea de a XXI-a ediție a Concursului internațional al tinerilor dirijori, între 6 și 9 septembrie, Amiensul vernisajul unei frumoase și ample expoziții de tapiserie din Republica Socialistă Cehoslovacă, Strasbourgul va pune în scenă, în regia lui P. E. Heymann, la Théâtre de Drapiers, două piese de Peter Weiss: „Turnul” și „Noaptea vizitatorilor” iar Colombes a organizat un concurs de Free-Jazz cu participarea unor formații redutabile, între care e suficient să cităm Art Ensemble din Chicago. În sfîrșit, ar mai fi de amintit Salonul internațional de pictură de la Toulouse ori Săptămîna muzicii contemporane de la Orleans, și agenda ar fi completă.

O prefigurare a Europei de miine sau o asimilare a manierei americaniste? Iată dilema în fața căreia se află plastica suedeză contemporană. Răspunsul îl dă expoziția deschisă recent la Muzeul de artă modernă din Paris, prima dintr-o serie de astfel de manifestări avînd drept scop dezvăluirea resurselor plastice ale diferitelor popoare ale lumii. Opt tineri scandinavii stau măturînd unei emoționante și originale virilități artistice a țării lor, care a ales alternativa suedeză, reprezentarea bine proporționată și optica plastică diversă, menite să releve efervescența unui popor viguros, constant în investigațiile sale în

contemporaneitate și în realitățile sale naționale.

În „Queimada” lui Gillo Pontecorvo (autorul „Bătăliei pentru Alger”, care a rulat și la noi) Marlon Brando, alături de Renato Salvatori și Annie Girardot, reușește să realizeze creația sa cea mai originală într-un rol dificil de nobil englez, aflat în serviciul secret al majestății sale, și care debarcă pe micuța insulă a Antilelor, cu misiunea de a provoca o revoltă împotriva colonizatorilor spanioli, ceea ce ar fi permis Angliei să pună mîna pe bogatele plantații de trestie-de-zahăr. Depășindu-și interpretarea liniară, cam stereotipă, a personajelor de spaghetti-westerns, cu care îndeobște ne-a familiarizat, marele actor creează un rol de înaltă clasă, în stare să exprime complexitatea sufletească a unei ființe cînd neliniștită, cînd cinică.

Balletul francez trece prin profunde dificultăți, nu numai de ordin administrativ, ci și dureros, de ordin estetic, mai cu seamă în ceea ce privește pepiniera de noi cadre. Cu toate acestea, nu puțini sînt cei care caută căi noi de exprimare coregrafică, și între ei, Béjart ocupă un loc de frunte. La Opéra Comique a realizat în „Comme la princesse Salomé est belle ce soir” un remarcabil pas de deux exprimînd cu profundă gravitate tandrețea sentimentului adula-

toriu. Dar mai importantă încă este creația pe care o face în „L'Oiseau de feu” la Réunion des théâtres liriques Nationaux unde electrizează publicul prin evoluțiile sale pline de elan și admirabilă fervoare.

Cel de al XI-lea Festival internațional de televiziune de la Monte Carlo din Monaco, însumînd în jurul său reprezentanți din numeroase țări ale lumii, atribuie în acest an, pe lângă numeroase alte distincții, un important premiu producătorului de program care a contribuit în cea mai mare măsură la idealul luptei pentru pacificare internațională. Meritorie inițiativă care, alături de celalte Nymphes d'or ce vor fi decernate producătorilor pentru calitățile tehnice ale programelor prezentate, pentru cele mai reușite puneri în scenă, cea mai bună adaptare, cel mai autentic documentar istoric, cea mai reușită emisiune pentru copii etc., va înălța fără îndoială prestigiul acestei însemnate competiții a micului ecran.

A revenit la preocupări literare tînarul compozitor și interpret francez Yves Simon, prin recentul său roman „Les Jours en couleurs”, primit cu deosebit interes de publicul cititor. Într-un interviu acordat publicistului Jacques de Ricaumont, popularul cîntăreț și autor al recitalurilor așazisului Cinéma du pauvre, își reafirma simpatia lui pentru publicul frecventator al caseilor de cultură, căruia îi este adresată noua lui carte, precum și interesul pentru temele de largă circulație ce frămîntă tineretul contemporan.